

gemeente Goes

Fotopuzzel stadswandeling

Stadswandeling/fotopuzzeltocht

Open Monumentendag 2013

Grote Markt

Naast andere zaken besteden we in deze wandeling veel aandacht aan de rijke verscheidenheid aan bovenlichten, al dan niet met levensbomen en andere versieringen.

Vertrekpunt is het stadhuis aan de Grote Markt. We wandelen langs de westkant in de richting van de Oprit Grote Markt, langs panden als de vroegere Korenbeurs en op de hoek van de Grote Markt/Rijfelstraat de vroegere herberg "In den Rijsel", waaraan het Rijfelstraatje zijn naam dankt. De Grote Markt wordt in oude geschriften al aan het eind van de veertiende eeuw genoemd. Eeuwenlang houdt men hier op de dinsdag al markt.

▲ Foto 1 – Het bovenlicht van Grote Markt 17, het voormalig hotel De Korenbeurs, waar volgens de overlevering keizer Napoleon in 1811 zou hebben geslapen. Het huidige uiterlijk van het hotel stamt uit de achttiende eeuw.

<<

Foto 1A – Ingang van de woning Grote Markt 21, links van de Korenbeurs, waar een fraaie deur toegang geeft tot het pand.

Oprit Grote Markt

We lopen de Oprit op, met enkele fraaie panden, die hun oorsprong in de vijftiende/zestiende eeuw hebben en die in de achttiende eeuw zijn aangepast aan de toen heersende lijstgevelmode.

Koningstraat

We gaan rechtsaf de Koningstraat in. Een kort straatje dat de naam dankt aan het huis De Drie Koningen op de hoek met de Bierkade. De beeldjes van de drie koningen bevinden zich in de gevel van dit uit de zestiende eeuw stammende pand, dat na de stadsbrand van 1554 werd gebouwd. Halverwege zowel aan de oostzijde – met boogje waarin een gansje (stadswapen van Goes) als aan de westzijde een steegje, het Vuilstraatje. U komt daarin nog uit.

▲

Foto 2 – steentjes van de Drie Koningen

Vraag 1:

Hoe luiden de namen van de Drie Koningen en wanneer wordt hun komst bij het kindje Jezus herdacht?

Grote Kade

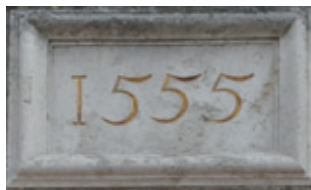
We gaan rechtsaf de Grote Kade op. Let u op de rijkdom aan gevels op deze kade, te beginnen bij het pand De Baerse, dat vlak na de stadsbrand al herbouwd werd. U loopt de Blaauwe Steen voorbij en u blijft de kade aanhouden.

Vraag 2:

Hoe heet het beeld op De Baerse en in welk jaar is dit pand herbouwd?

^ Foto 3 – Apotheekerskop en steentje met jaartal herbouw

^ Foto 4 – Gedenksteenje huize De Baerse

^ Foto 5 – Trap tot huize De Meerminne

Albert Joachimikade

Aan het eind van de Grote Kade gaat u rechtdoor naar de houtloodsen toe. Op de AJ-kade, genoemd naar Albertus Joachimi, een diplomaat, die in 1654 overleed, vragen twee panden uw aandacht, de strafgevangenis, die in het midden van de negentiende eeuw gebouwd werd en de voormalige HBS. Recht voor u de voormalige houtloodsen, uit de negentiende eeuw, maar in de jaren zeventig van de vorige eeuw gerenoveerd en geschikt gemaakt als woningen. Langs het water keert u op uw schreden terug naar de Sint Maartensbrug. Deze brug is niet echt oud. Op de plaats ervan zijn in het verleden meerdere bruggen gebouwd. De voorlaatste was een vaste brug, waardoor het niet mogelijk was om een schip in de stadshaven te doen aanleggen. U loopt die over en dan bent u op de

Vraag 3:

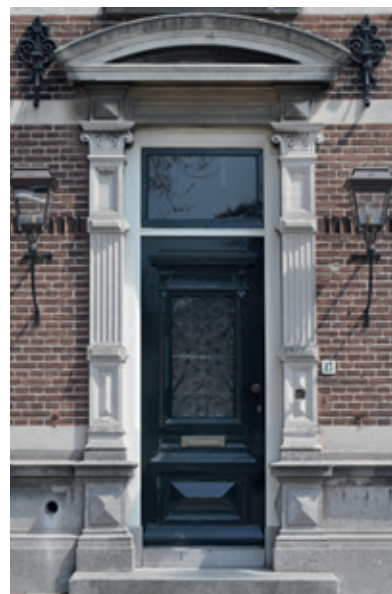
Welke tekst staat er in de gevel van de voormalige HBS?

^ Foto 6 – bovenlicht van de voormalige strafgevangenis

^ Foto 7- ingangspartij van de voormalige RHBS

^ Foto 8 – ingang van de woning Ak-kade 13

Joannes Antonides van der Goeskade

^ Foto 9 – ingang van het huis Hoope

Genoemd naar de dichter die in Goes geboren werd in 1647. Hij overleed in 1684 en Vondel noemde hem “mijn zoon.” Direct voor u drie kloeke, negentiende eeuwse woningen, onder één dak, waarvan de middelste vele jaren ambtswoning van de burgemeester was. U loopt nog even door tot aan het huis “Hoope”, de voormalige brugwachterswoning, vernieuwd in de zeventiende eeuw. Het pand heeft in de bouw grote overeenkomsten met een ander pand, waar u nog langs komt en met de inpandige ingang van de Grote Kerk. In de oorlogsjaren was hier de dienst Luchtbescherming gevestigd. De zware kelders van deze dienst verwijzen daar nog naar. U keert op uw schreden terug en wandelt rechtdoor naar de

Kleine Kade

Kleine Kade en Grote Kade zijn er al in de veertiende eeuw. Goes had toen nog een open verbinding, via de Schenge, met de Oosterschelde. Eb en vloed maakten tot 1809 de dienst uit in de haven. Het kadegebied van Goes behoort tot de mooiste stadsgezichten van ons land en als u om u heen kijkt, dan ziet u vanzelf waarom. Al wandelend over deze kade komt u bij een ijzeren hek in het straatmeubilair. Dat staat er al sinds 1643. Het pandje voor u, met enigszins scheef gezakte deur aan de rechterzijde, was van oorsprong een waterkorenmolen. Het heeft dezelfde stijl als de brugwachterswoning, die u eerder bekeek. Al in de vijftiende eeuw was er op die plaats een molen, die op de werking van eb en vloed koren maalde. Bij opkomend water liet men achter de molen de daar gelegen haven vollopen. Was de vloed op zijn hoogst, sloot men de achterhaven af, om die bij eb, weer leeg te laten lopen in de haven. Niet alleen maalde men dan het graan, het water had bovendien een uitschurende werking, waarmee men haar op diepte kon houden. In 1809 polderde men de Wilhelminapolder in, waardoor de getijdenwerking verdween. Men stelde de molen buiten werking. In de loop van de negentiende eeuw deelde men vanuit dit gebouwtje soep uit aan de armen van Goes. De op het dak staande windwijzer is afkomstig van één van de voormalige havenpoorten.

Iets verder lopen komt u bij het visafslaghuisje op de

Vraag 4:

Tel het aantal huisnamen op de Kleine Kade en het aantal levensbomen boven de deuren.

^ Foto 10 – bovenlicht woning Kleine Kade 11. Een fraai negentiende eeuws exemplaar.

^ Foto 11 - Bovenlicht van de woning Kleine Kade 13, met levensboom.

^ Foto 12 - Bovenlicht van de woning Kleinde Kade 19

^ Foto 13 - Bovenlicht van de woning Kleine Kade 21.

Vraag 5:

Welk bijzonder element is in het Soepuus aanwezig. U kunt dat het beste bekijken van een afstandje. Wij bedoelen niet de windwijzer.

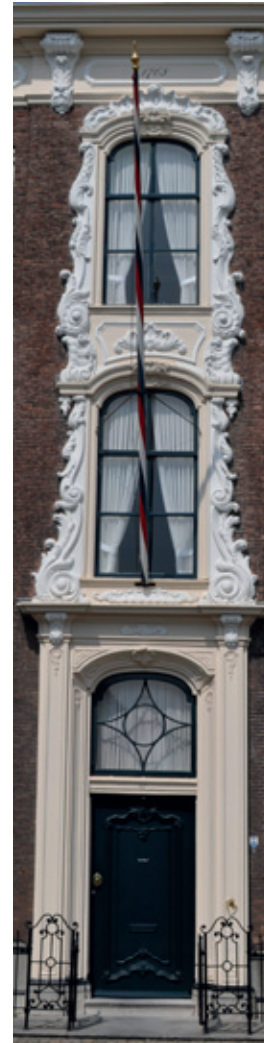
▲ Foto 14 - Ingangspartij, achttiende eeuw, van de woning Kleine Kade 27

▲ Foto 15 - Bovenlicht van de woning Kleine Kade 31

▲ Foto 16 - Bovenlicht van de woning Kleine Kade 35

▲ Foto 17 - Ingangspartij van de woning Kleine Kade 47

Turfkade

Hier krijgt u nog een goed zicht op de fraaie patriciërswoning op de hoek van de Kleine Kade, met een gevel uit het midden van de achttiende eeuw, maar ook de Turfkade is een lust voor het oog. Daar gaat het om panden met gevels uit de zestiende eeuw, gebouwd na de stadsbrand van 1554. Het fraaist is het pand met de naam Karel V, of ook wel: het Gotisch Huis.

Vraag 6:

Welk jaartal bevindt zich in muurankers in de gevel van Karel V?

▲ Foto 18 - Kantwerk in steen boven de toegangsdeur van het Gotische Huis. Twee griffioens houden het wapen van Karel vast.

▲ Foto 19 - De muurankers in dit pand vormen een jaartal

In het visafslaghuisje bevindt zich nog een gedenksteen aan de vloed van 1681. Ze zit op de verkeerde plaats. In dat jaar liepen grote delen van Zuid-Beveland onder water, maar Goes bleef toen gespaard. Aangenomen mag worden dat de steen uit de kade-muur afkomstig is. In die muur bevinden zich meer van dergelijke gedenkstenen. U gaat rechtdoor in de

Vraag 7:

Hoe luidt de tekst op de gedenksteen van het visafslaghuisje

▲ Foto 20 - Nog een fraai muuranker van dit pand

▲ Foto 21 - De ingangspartij van de woning Turfkade 15

▲ Foto 22 - De toegang tot de hoekwoning Bierkade/Keizerstraat

Keizerstraat

Deze straat is genoemd naar het huis De Keizer. In Goes zijn veel meer straten die naar een huisnaam genoemd zijn. In het midden, links, bevindt zich een steegje, het Vuilstraatje, dat tot de oudste straatjes van Goes gerekend wordt. U kwam het in de Koningstraat ook al tegen. Het komt uit op de Sint Jacobstraat. Gaat u aan het eind links af. U komt dan op de

Opril Beestenmarkt

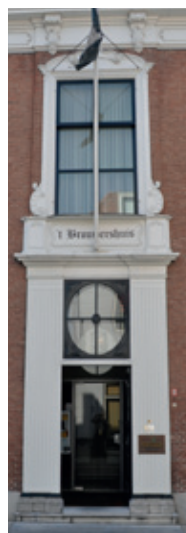
U loopt naar beneden, de Beestenmarkt op.

Beestenmarkt

In 1580 kreeg de stad het voorrecht van Philips II om jaarlijks een beestenmarkt te houden, die zes dagen mocht duren en die begon op de zaterdag voor de eerste dinsdag in maart. Het convent van de Kruisheren, dat zich op dat toen nog open terrein bevindt, was in dat jaar al verdwenen uit Goes. Theater 't Beest staat nu op de plaats van een der kloostergebouwen. Wij wijzen u nog op de monumentale pomp, die aanvankelijk op de Grote Markt heeft gestaan. Wanneer u de Beestenmarkt van oost naar west en west naar oost heeft afgelopen, komt u in de

▲ Foto 23 - Toegang tot de woning Beestenmarkt 1

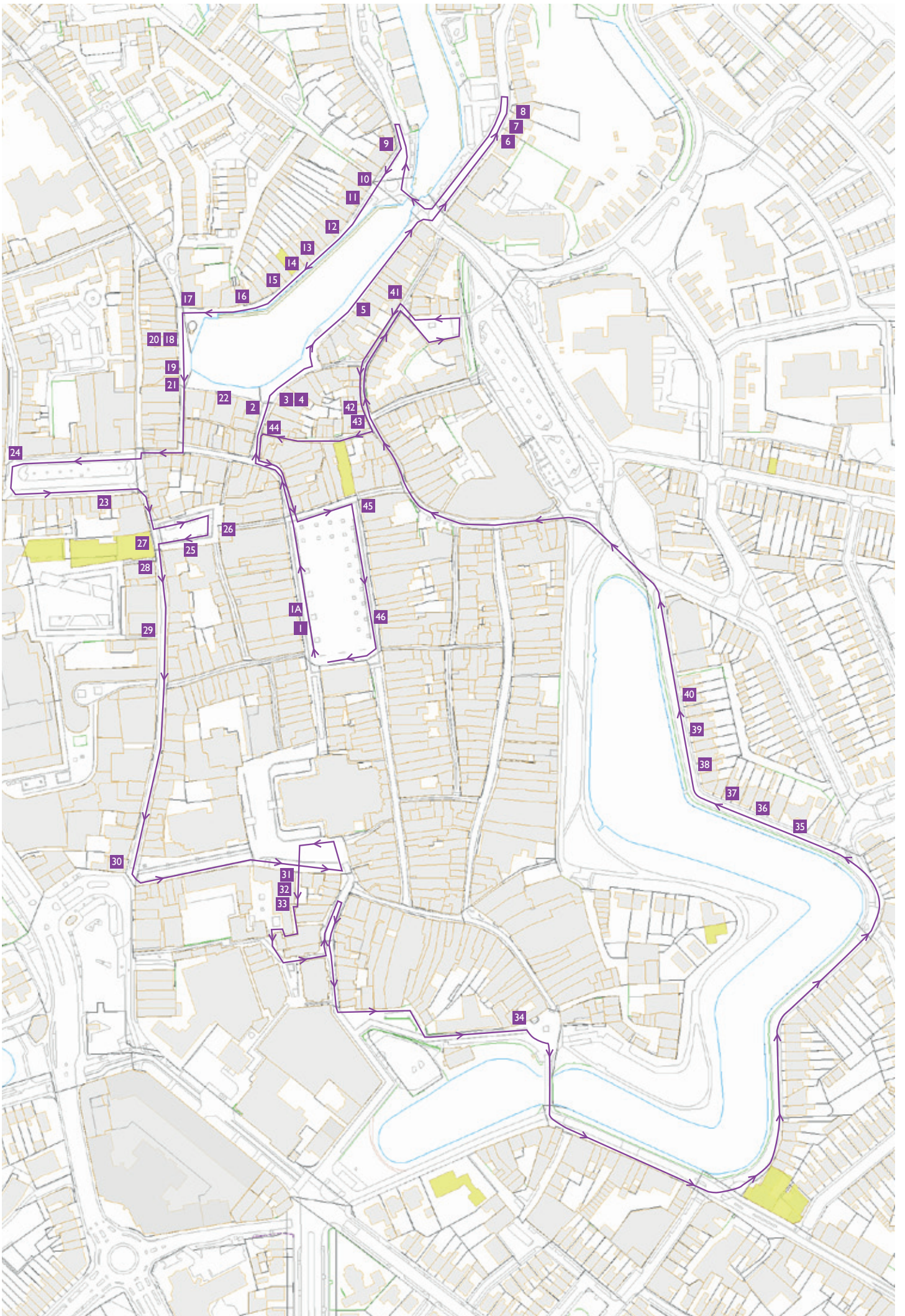

▲ Foto 24 - De toegang tot de woning Beestenmarkt 3

Beide panden hebben de maken met de bierbrouwerij Het Witte Klaverblad, die achter de woningen gevestigd was. De brouwerij stond ook bekend als De Clavers, die al in de zeventiende eeuw bestond.

Waterstraat

De Waterstraat is het kortste straatje in Goes. Slechts een tiental meters. Een verklaring voor de naam is moeilijk te geven. In 1531 wordt er een "waterganck" vermeld op de hoek met de Vlasmarkt. Vandaag hoeft u niet door het water te waden, maar komt u lopend op de

Vlasmarkt.

Dat is een van die pleinen in de binnenstad waar in vroeger tijden markt werd gehouden. Voor 1580 was het de plaats voor beestenmarkten. Toen de huidige Beestenmarkt in gebruik werd genomen, noemde men de Vlasmarkt aanvankelijk “Oude Beestenmarkt.” De handel in vlas leidde tot de huidige naam. Aan de zuidzijde oude woningen en een schoolgebouw, die na renovatie, als wooneenheden in gebruik werden genomen. In de ene gevel nog een afbeelding van een welie, ten teken dat daar in vroeger tijden een handelaar in vis heeft gewoond. Aan de noordkant is van de oude bebouwing niet veel overgebleven. Aan de oostzijde, op de hoek met de Rijfelstraat en de Stalstraat het huis “In den Bastiaen” waarvan de gevel enigszins overhelt. Dat was in de tijd dat het gebouwd werd een niet ongebruikelijke methodiek. Op die manier kon de gevel niet inwateren. We wijzen u op de fraaie gevelsteen.

Als u zich omdraait ziet u een thans enigszins verwaarloosd pand, waarin vroeger burgemeesters van Goes gewoond hebben. In de vorige eeuw deed het achtereenvolgens dienst als school, keuringsdienst van waren, bibliotheek en gemeentearchief. U loopt er naar toe en gaat linksaf. U komt dan in de

^ Foto 25 – gevelsteen met de welie

^ Foto 26 - gevelsteen woning In de Bastiaen

<<

Foto 27 –
ingangspartij
Wijngaardstraat 3,
het voormalige
Gemeentearchief

Wijngaardstraat

Naar de verklaring van de naam, die ook voorkomt als “Achter het dorp” is het gissen. Het is bekend, dat er in de veertiende eeuw wijnbouw mogelijk was in onze contreien. Al heel lang is deze straat een doorgangsroute. Dat is deze straat nu nog. Een veelheid aan bouwstijlen is aanwezig. Oud en nieuw wisselt elkaar af. U loopt deze straat af tot aan de kruising met de

^ Foto 28 - Negentiende eeuwse geveltje van een winkel.

^ Foto 29 – Ingang van de vroegere woning Wijngaardstraat 21

^ Foto 30 - Bovenlicht van de hoekwoning Wijngaardstraat/parkeerterrein, met daarin nog het vroegere wijknummer. Tot begin 20e eeuw hanteerde het gemeentebestuur een indeling van de stad in wijken, waarin de huizen een nummer krijgen. Daarna schakelde het over op straatnamen met huisnummers

Vraag 8:

Welke tekst staat er in de gevelsteen van het pand hoek Rijfelstraat/Stalstraat?

Vraag 9:

Welk wijknummer wordt hier weergegeven.

Zusterstraat

Vroeger was dat een smal straatje naar de Grote Kerk. Na de sloop van een rij woningen, die tegen de katholieke kerk stonden, kon de straat het verkeer beter aan. Aan uw rechterhand het Oude Mannen – en Vrouwenhuis, gebouwd in 1655. Boven de ingang geven beelden van een oude man en een oude vrouw de bestemming van het pand te kennen. Een tien meter naar rechts heeft u de mogelijkheid om even de tuin van dit voormalige bejaardentehuis in te lopen.

Loopt u verder naar de Grote Kerk toe, dan heeft u aan uw rechterhand, voor het gebouw van het museum, de gelegenheid om de tuin van het vroegere klooster van de zwarte zusters, sinds 1628 het weeshuis van Goes, binnen te lopen. Daarin staat een aantal oude gevelstenen opgesteld. Voor u de imposante Grote of Maria Magdalenakerk. Een laatgotische kerk, die in de periode 1618-1621 zijn huidige gedaante kreeg na een brand in 1618. Een bezoek aan de kerk is zeer aan te bevelen, net als aan de tegenover de Grote Kerk staande katholieke Maria Magdalenakerk, die in 1906 werd gebouwd. Naast de katholieke kerk nog de resten van het voormalige Slot Ostende. Heel het gebied ademt hier geschiedenis.

Maar u gaat onder de beelden van de weeskinderen door de tuin van het weeshuis in. U loopt de tuin weer uit langs de voormalige stadsschuur, thans een restaurant en gaat naar links naar de

Vraag 10:

Welke tekst staat hier in de gevel vermeld?

Vraag 11:

Welke tekst staat er in de gevel van de St. Maria Magdalenkerk?

▲ Foto 31 – Gevelsteen in de tuin van het Museum

▲ Foto 32 – Gedenksteen van meestof Reigersberg uit Rilland, ook in de tuin van het Museum

▲ Foto 33 – Gevelsteen in de gevel van het hoekpand Singelstraat/Kreukelmarkt

Kreukelmarkt

Als u daar gekomen bent, gaat u even naar links, naar het zeventiende eeuwse poortje van de voormalige Latijnse school. Over de Latijnse tekst – Amanda Pallus exitu - die daarin in steen is uitgebeiteld, hebben latinisten en historici zich het hoofd gebogen zonder te komen tot een aanvaardbare vertaling. Keert u op uw schreden weer in de richting van het nieuwe winkelgebied aldaar, waar vroeger de gebouwen van de Goese schutterijen stonden. Bij het parkeerterrein gekomen gaat u linksaf. U komt dan op de

Keizersdijk

Naar de naam is het gissen. Die is al in 1840 bekend. Rechts van u is het restaurant gevestigd in de voormalige smederij van Masee. De rest van dat gebouwencomplex bevindt zich thans in het Openluchtmuseum in Arnhem. U gaat vervolgens rechtsaf de Ganzepoortbrug over. De brug stamt uit 1624 en kwam vroeger uit op de Ganzepoort. Maar alle stadspoorten in Goes legden al in de negentiende eeuw het loodje, omdat ze obstakels werden voor het steeds toenemende verkeer. Na de brug gaat u linksaf naar de

<<

Foto 34 – topgevel van het pand Keizersdijk 30 met een gansje als windwijzer

Voorstad

De Voorstad was een toegangsweg tot de huidige binnenstad vanuit de Zak van Zuid-Beveland. Het enige echte bruine café van Goes is gevestigd aan deze straat, met uitzicht op de Oostvest en de Oostwal. Café Baarends is al meer dan honderd jaar een begrip in Goes. Na het café gaat u op de kruising linksaf. U komt dan op de

▲ Foto 35 – ingang tot de woning Oostsingel 154

▲ Foto 36 – gevel van de woning Oostsingel 148

▲ Foto 39 – gevel van de woning Oostsingel 84

<<

Foto 40 – gevel van de woning Oostsingel 82

Oostsingel

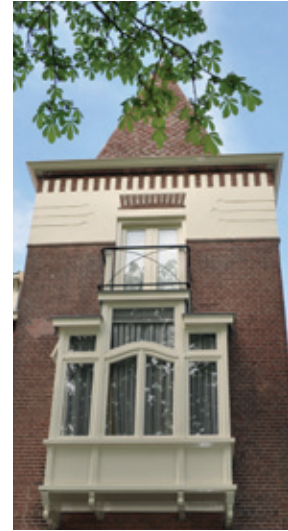
Tot aan de negentiende eeuw is de Oostsingel altijd onbebouwd geweest. Oude kaarten geven aan dat daar op uitgebreide schaal aan fruitteelt werd gedaan. Hier en daar loopt u langs negentiende eeuwse bebouwing. Het merendeel is echter twintigste eeuws. Aanvankelijk waren het de gegoede Goesenaars, die zich daar een woning konden veroorloven. Maar steeds heeft u een fraai uitzicht op de bebouwing van de Oostwal aan de overkant, met alles overheersend het koor, met luchtbogen, van de Grote Kerk. De villa Rozenoord stamt uit de achttiende eeuw en was oorspronkelijk een buiten.

U loopt de Oostsingel af tot aan het parkeerterrein Oostwal. Daar aangekomen gaat u linksaf. U komt dan in de

In deze brochure een aantal foto's van gevels op de Oostsingel, duidelijk allemaal negentiende en vroeg- twintigste eeuw.

▲ Foto 37 – gevel van de woning Oostsingel 92

▲ Foto 38 – gevel van de woning Oostsingel 90

Gasthuisstraat

De verklaring van de naam is niet zo moeilijk. Vanaf het begin van de vijftiende eeuw tot 1969 was hier het Gasthuis gevestigd, waar men in oude tijden vreemdelingen en bejaarden huisvestte. Van het oorspronkelijke complex, met kapel, die eens bekend stond als de Kleine Kerk, is helemaal niets meer over met uitzondering van de achttiende eeuwse deurpartij.

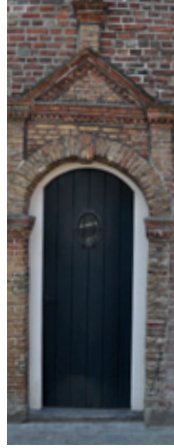
U loopt de Gasthuisstraat en de Oude Vismarkt af en gaat rechtdoor. U komt dan in de

Sint Jacobsstraat

De naam verwijst naar het schippersgilde van Goes. Deze straat verpauperde aanzienlijk in de vorige eeuw, totdat het gemeentebestuur en de stichting Maatschappelijke Belangen overgingen tot restauratie en renovatie van de oude panden. Een aantal fraaie geveltjes toont het vriendelijke gezicht van Goes. U loopt de straat af tot aan het pandje met de gevelsteen "Van ouds in den Armenhoek." Want vooral in de negentiende en twintigste eeuw woonden hier de arme lieden van de Ganzestad. U gaat rechtsaf het pleintje op, met de naam

Bocht van Guinea

De naam, die in meer havensteden voorkomt, heeft vermoedelijk te maken met het bedrijven van prostitutie. Duidelijk is in ieder geval dat hier in de negentiende en de twintigste eeuw de meeste arme mensen van Goes woonden in woningen die beter de naam “krot” verdienden. Als u naar de bestrating kijkt, kunt u zich een beeld vormen van de grootte van de pandjes. De stenen die de muren aangeven, wijken in kleur af van de rest van de bestrating. Keert u op uw schreden terug, de Sint Jacobstraat weer in en loop die af tot aan de woning, rechts, met de afgeschuinde muur. In de grond treft u nog een kop van een vroegere stoeppaal aan. Het afschuinen hield verband met de mogelijkheid om paard en wagen door te laten in de

▲ Foto 41 – Toegang tot de woning St. Jacobstraat 9

<<

Foto 42 – gevel van de woning St. Jacobstraat 15

<<

Foto 43 – afbeelding van de bovenkant van een stoeppaal

Vuilstraat

Dat is het smalste straatje van Goes. Voor 1625 sprak men ook wel van Moortstraatje en ook die naam had met vuilnis te maken. U loopt het straatje af totdat u linksaf weer de Koningstraat kunt inlopen. U gaat via de Oprit Grote Markt linksaf weer de

Foto 44 – gevelboogje in de Koningstraat, dat de ingang van het Vuilstraatje markeert.

<<

Grote Markt

op, maar loopt u dan eerst langs de noordkant en daarna langs de oostkant, die op een enkele winkel na nog slechts horecazaken herbergt. In beide wanden zijn enkele fraaie gevels te bewonderen. Voor u de imposante gevel van het stadhuis van Goes, waar u uw wandeling begon.

Foto 45 - gevel van het vm. Postkantoor.

Foto 46 - gevel Grote Markt 34. Dit pand is in de zeventiende eeuw gerenoveerd.

Foto 47 – het stadhuis op de Grote Markt

Vraag 12:

Welk jaartal staat er in de gevel van Grote Markt - het vm. Postkantoor?

Het fraaie stadhuis kent feitelijk twee gezichten. De rechterkant is de oude donjon, waarin vroeger ook de stadsgevangenis was gevestigd en stamt uit de vijftiende eeuw. Het gedeelte links van de donjon stamt uit de periode 1771-1774, toen het stadhuis ingrijpend werd verbouwd.

De laatste vraag, 13:

Hoe heten de dames die in de top van de gevel het stadswapen van Goes vasthouden?

Wilt u in aanmerking komen voor een leuk prijsje lever dan het antwoordblad vandaag in bij de kraam van de Open Monumentendag voor het Stadhuis.

Of stuur dit op vóór 30 september 2013 naar:
Gemeente Goes
Afdeling Samenleving
Postbus 2118
4460 MC Goes

De antwoorden worden na 1 oktober a.s. gepubliceerd op www.goes.nl/OMD
Onder de goede inzender wordt een prijs verloot.

Antwoorden Stadswandeling/fotopuzzel- tocht Open Monumentendag 2013

Vraag 1: .....

Vraag 2: .....

Vraag 3: .....

Vraag 4: .....

Vraag 5: .....

Vraag 6: .....

Vraag 6: .....

Vraag 7: .....

Vraag 8: .....

Vraag 9: .....

Vraag 10: .....

Vraag 11: .....

Vraag 12: .....

Vraag 13: .....

Naam: _____

Adres: _____

Postcode+Plaats: _____

E-mail _____

